

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ННІ права і соціальних технологій
Факультет соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації
Кафедра соціальної роботи**

**Матеріали I Міжнародної
науково-практичної конференції
«ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ: НА МЕЖІ
НАУКИ ТА ПРАКТИКИ»**

20-21 травня 2021 р.

ЧЕРНІГІВ-2021

*Друкується за рішенням вченої ради Національного університету
«Чернігівська політехніка» (протокол № 5 від 31 травня 2021 року).*

Інноваційний потенціал соціальної роботи в сучасному світі: на межі науки та практики : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2021. – 200 с.

ISBN 978-617-7932-17-7

У збірнику містяться матеріали, подані на науково-практичну конференцію «Інноваційний потенціал соціальної роботи в сучасному світі: на межі науки та практики», в яких висвітлюються теоретичні та практичні проблеми впровадження соціальної роботи.

Представлені матеріали присвячені методологічним, інноваційним аспектам сучасної соціальної роботи, а також вирішенню глобальних викликів у сучасній соціальній роботі. Збірник адресований здобувачам вищої освіти, аспірантам, викладачам, фахівцям соціальної сфери.

Тексти тез представлені у авторській редакції. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат і прізвищ несуть автори

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова організаційного комітету:

Новомлинець Олег Олександрович, доктор технічних наук, професор, ректор НУ «Чернігівська політехніка»

Співголови:

Маргасова Вікторія Геннадіївна

доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи НУ «Чернігівська політехніка»

Остапенко Людмила Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, директор ННІ права і соціальних технологій НУ «Чернігівська політехніка»

Члени організаційного комітету:

Анна Пірцхалашвілі, проректор з наукових досліджень Комітету конференції (Грузія)

Проф. Ян-Урбан Санда, директор та власник Інституту доктора Яна-Урбана Сандала (Норвегія)

Тобіас Кіндлер, науковий співробітник Інституту соціальної роботи та простору Університету прикладних наук Східної Швейцарії (Швейцарія)

Едмонд Драготі, доктор філософії, професор Тиранського університету (Албанія)

Карагодіна Олена Геннадіївна, доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри соціальної роботи та практичної психології АПСВТ (Україна)

Карпенко Олена Георгіївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії та технологій соціальної роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Україна)

Коленіченко Тетяна Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальної роботи НУ «Чернігівська політехніка» (Україна)

Кравченко Оксана Олексіївна, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Україна)

Кривоконь Наталія Іванівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи НУ «Чернігівська політехніка» (Україна)

Лісовець Олег Васильович, доктор педагогічних наук, доцент, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (Україна)

Остришко Тетяна Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи НУ «Чернігівська політехніка» (Україна)

Полянничко Анжела Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (Україна)

Попович Василь Михайлович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи та психології Національного університету «Запорізька політехніка» (Україна)

Ревко Альона Миколаївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри соціальної роботи НУ «Чернігівська політехніка» (Україна)

Яценко Тетяна Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету педагогіки та психології Барановичського державного університету (Білорусь, Брестська обл.)

УДК 364

ЗМІСТ

Секція 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

<i>Tobias K.</i> Social work as agency of Social Change – political engagement and policy practice among Social Work students and professionals	7
<i>Візнюк І. М.</i> Соціально-психологічні умови успішної адаптації вихованців у закладах інклюзивної освіти.....	8
<i>Володченко Ж. М., Кондратьєв І. М.</i> Основні філософсько-світоглядні принципи і стандарти професійної етики	11
<i>Євдокимова І. А., Горбунова-Рубан С. О.</i> Соціальна політика та соціальна робота в умовах трансформації суспільства	13
<i>Киселиця С. В.</i> Гуманістичні критерії соціально зорієнтованої діяльності.....	15
<i>Кривоконь Н. І.</i> Наснаження в контексті розвитку методології сучасної соціальної роботи	18
<i>Лециньський О. П.</i> Методологія менеджменту соціальної роботи	21
<i>Махніборода Д. О., Кузьмін В. В., Кузьміна М. О.</i> Зелена соціальна робота: чи потрібна вона Україні.....	22
<i>Москаленко В. В.</i> Політика ідентичності: соціальні виклики сучасності.....	24
<i>Петенок А. В.</i> Соціальні мережі як вторинний агент соціалізації молоді в сучасному соціумі	27
<i>Поліщук А. С., Долинний С. С.</i> Проблема життєвого самоздійснення осіб з особливими освітніми потребами у соціометричному вимірі	29
<i>Савельчук І. Б.</i> Парадигмальний підхід як методологічне підґрунтя дослідження вітчизняної соціальної роботи.....	32
<i>Таран В. О.</i> Парадигмальний вимір гібридності.....	34
<i>Чепурна Г. Л.</i> Перспективи використання наративного підходу в практиці соціальної роботи	38
<i>Шакур Н. В., Москалець А. С.</i> Інструменти вирішення соціальних проблем в контексті вдосконалення державної політики регулювання ринку праці	40

Секція 2

ІННОВАЦІЙНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА: ВІД НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

<i>Revko A.</i> Leadership and Emotional Intelligence in Social Management	42
<i>Адаменко О. Ю., Коленіченко Т. І.</i> Проблеми дітей в дистантних сім'ях: теоретичний аналіз	44
<i>Балухтіна О. М., Лебеденко В. В.</i> Технології соціальної роботи з профілактики суїцидальної поведінки у підлітків.....	46
<i>Балухтіна О. М., Махніборода Д. О.</i> Психологічне насильство в сім'ї: проблемне поле в соціальній роботі.....	48
<i>Бондаренко М. С.</i> Соціальне підприємництво як інноваційний спосіб вирішення соціальних проблем.....	51
<i>Борисюк С. О., Б'янка Г. Г.</i> Досвід організації телефону довіри для сімей з дитиною, яка має порушення слуху.....	54

Буглак Ю. В., Мекиун А. Д. Соціальна робота з молоддю в умовах сьогодення.....	56
Бутиліна О. В., Сорока Ю. Г. Розвиток навичок самоменеджменту соціального працівника	58
Вахно В. Д., Мекиун А. Д. Типи неблагополучних родин	60
Віхляєва Я. Є. Особливості використання методів арт-терапії в соціальній роботі.....	62
Гончаренко О. В., Качан Т. В. Урахування гендерної складової в практичній соціальній роботі з людьми похилого віку.....	65
Горошко О. О. Форми роботи з безпритульними і бездоглядними дітьми.....	67
Децюк Т. М., Баранова К. А. Проблеми працевлаштування молоді в Україні	69
Застело А. О. Сучасні аспекти вивчення детермінант феномену свідомості	72
Захаріна М. І. Актуальні послуги для соціальної інтеграції дітей-сиріт.....	74
Знобей О. В. Формування толерантності майбутніх соціальних працівників в умовах вищого навчального закладу	76
Іонова І. М., Пухно А. М. Профілактика адиктивної поведінки підлітків.....	78
Карагодіна О. Г., Байдарова О. О. Принцип участі у вищій освіті з соціальної роботи: «ідеальне» vs «реальне»	81
Качалова Т. В. Індекс інклюзії як необхідна умова розвитку закладу вищої освіти	84
Кирпань Е. В. Поняття, види та особливості надання соціальних допомог людям пенсійного віку	87
Кожина Г. М., Рассказова О. І., Мозилко О. П. Реабілітація підлітків, які зловживають або знаходяться в залежності від психоактивних речовин: досвід центрів денного перебування за програмою «компас».....	90
Коленіченко Т. І., Васильєва А. О. Вплив соціальних мереж на формування особистості.....	93
Коленіченко Т. І., Губко В. О. Університет третього віку як соціально-педагогічна послуга для людей похилого віку	96
Коленіченко Т. І., Милько Н. Б. Підтримка сімей, які виховують дітей з особливими потребами	99
Конончук А. І. Діяльність територіальних центрів соціального обслуговування щодо надання соціальних послуг громадянам похилого віку: результати комплексного дослідження	102
Конончук Д. І. Формування безпечної поведінки підлітків: деякі аспекти теорії та практики.....	105
Кравченко О. О. Інклюзивний туризм у контексті надання соціальних послуг в Україні	108
Кривенко В. О. Форми і методи соціальної роботи з особами, які зазнали домашнього насильства.....	110
Кряж І. В. Психологічні підґрунтя соціальних «зелених інтервенцій»	112
Кряж І. В., Левенець Н. В. Екзистенційна визначеність як чинник суб'єктивного благополуччя студентської молоді	115
Лавріненко М. В., Мекиун А. Д. До проблеми соціального захисту безпритульних дітей	117
Лавріненко М. В. Особливості соціальної роботи з жертвами насильства	119
Литвиненко А. М. Сучасні підходи до профілактики адиктивної поведінки.....	121
Лісовець О. В. Інноваційні практики забезпечення прав дітей у закладі освіти.....	123

<i>Луценко О. А., Зеленський С. Л.</i> Західно-європейський досвід організації навчально-виховного процесу для людей з обмеженими можливостями	125
<i>Мекишун А. Д.</i> До проблеми правової компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери	128
<i>Мекишун А. Д., Маслак М. В.</i> Арт-терапевтичний підхід в роботі з людьми, що мають функціональні обмеження	130
<i>Мекишун А. Д., Саннікова Г. О.</i> Актуальні питання соціальної роботи з людьми похилого віку	131
<i>Мекишун А. Д., Скирда О. Д.</i> Особливості соціальної роботи з людьми, які мають суїцидальні наміри	133
<i>Николаєва В. І., Суворцева І. Ю.</i> Закордонний досвід створення соціальних кооперативів як приклад «низхідної» мобілізації громади для організації догляду	135
<i>Орлова М. М.</i> Підготовка майбутніх соціальних працівників до діяльності щодо збереження здоров'я дітей і молоді	137
<i>Останіна Н. С.</i> Формування готовності організатора позашкільного закладу до роботи з обдарованими дітьми та молоддю	140
<i>Петенок А. В.</i> Ейджизм як соціальна проблема дискримінації людей похилого віку в Україні	142
<i>Полякова О. М., Пономаренко Л. І.</i> Сімейні радники як інноваційна форма протидії домашньому насильству в Україні	145
<i>Попович В. М.</i> Соціально-психологічний тренінг як метод формування професійної компетентності соціальних працівників	148
<i>Риженко К. Д.</i> Технологія реалізації стратегії гейткіпінгу у соціально педагогічній роботі з дітьми	149
<i>Садикіна А. С., Застело А. О.</i> Психофізіологічні детермінанти феномену ауто агресії	152
<i>Сарнацька А. В., Семігіна Т. В.</i> Гендерно зумовлене насильство: погляд жінок	154
<i>Скирда О. Д.</i> Соціальна робота з учасниками АТО та членами їх сімей	157
<i>Терьошина І. Ф., Зеленська К. О., Гайчук Л. М., Перепьолкіна К. М.</i> Організація проведення практичних занять студентів по спеціальності «Соціальна робота» у Харківському національному медичному університеті	159
<i>Шниг Н. О.</i> Партнерство школи та сім'ї щодо профілактики домашнього насильства над дітьми	161

Секція 3

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ І ЛОКАЛЬНІ РІШЕННЯ У СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

<i>Garone T.</i> To tackle the problems of the 21 st century (social, economic and environmental) we have to think like 21 st century social workers	163
<i>Farkas K. J., Romaniuk J. R.</i> Current approaches in trauma informed care	164
<i>Ворона М. М.</i> Пріоритетність напрямку екологічної освіти в контексті необхідного стандарту сучасного суспільства	166
<i>Герасименко О. В., Боровик П. М.</i> Вплив навчально-виховного процесу на політичну соціалізацію студентської молоді	168
<i>Герасименко О. В., Кулик О. В.</i> Молодіжна субкультура як чинник соціалізації особистості	170

Герасименко О. В., Попова В. В. Теоретико-методологічні засади психологічного впливу на процес формування професійної спрямованості майбутніх соціальних працівників у роботі з дітьми з особливими потребами	173
Децюк Т. М., Васильєва Д. А. Проблема дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти	176
Дітковська Л. А. Соціальна робота і сучасні інформаційні технології: електронні соціальні послуги	178
Зінченко Т. В. Діяльність товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця: історія і сьогодення	181
Кучер Г. М. Соціальна робота в умовах Covid-19 в Уманській міській територіальній громаді	184
Сінявська Л. В., Захаріна М. І. Супервізія як метод соціальної роботи.....	187
Титенко Г. П. Загальні аспекти гендерної нерівності у сучасному соціумі.....	189
Хлєбїк С. Р. Соціально-реабілітаційний туризм в громаді для підлітків, які опинилися в складних життєвих обставинах	191
Чалкова І. Ю. Особливості соціальної роботи із молоддю в Україні.....	194
Шановалова Т. В. Соціально-економічний аспект соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб в сучасне українське суспільство.....	196

8. Міністерство Юстиції України [офіційний сайт]. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_7149.

9. Пенсійний Фонд України [офіційний сайт]. URL : <https://www.pfu.gov.ua/>.

Кожина Г. М.,

доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та соціальної роботи

Харківський національний медичний університет (м. Харків, Україна)

Рассказова О. І.,

доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри соціальної роботи
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР (м. Харків, Україна)

Могилко О. П.,

викладач кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та соціальної роботи

Харківський національний медичний університет (м. Харків, Україна)

РЕАБІЛІТАЦІЯ ПІДЛІТКІВ, ЯКІ ЗЛОВЖИВАЮТЬ АБО ЗНАХОДЯТЬСЯ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН: ДОСВІД ЦЕНТРІВ ДЕННОГО ПЕРЕБУВАННЯ ЗА ПРОГРАМОЮ «КОМПАС»

Тривалий час в Україні не звертали увагу на проблему, пов'язану з вживанням підлітками психоактивних речовин. Сьогодні ж це одна з основних тем для обговорення у засобах масової інформації, на рівні практиків, які працюють з підлітками, серед науковців та представників органів державної влади й місцевого самоврядування.

Помилки у системі сімейного виховання, підвищена стресогенність середовища, у якому зростають підлітки, з одного боку та поширення наркобізнесу й зростання маркетингового різноманіття наркотиків, з іншого, сприяють збільшенню попиту серед підлітків на різні стимулятори та інші психоактивні речовини, що призводять до зловживання та залежності від них.

Гостроти цій проблемі додає відсутність необхідних сервісів для профілактики та подолання наслідків зловживання наркотичними речовинами, орієнтованих на потреби підлітків. Свідченням тому є відсутність в Україні спеціалізованої системи реабілітації для неповнолітніх споживачів наркотиків. Як наслідок, вирішення проблеми наркотичної залежності підлітків, здебільшого займаються реабілітаційні центри для дорослих споживачів наркотиків.

За результатами Моніторингу реабілітаційних центрів і опитування людей, які проходять реабілітацію від наркозалежності, що проводилося Державною установою «Центр психічного здоров'я і моніторингу наркотиків та алкоголю Міністерства охорони здоров'я України» серед осіб, які прийняли участь у опитуванні виявилось 9,4% осіб у віці від 15 до 18 років, що підтверджує факт перебування неповнолітніх поряд з дорослими в реабілітаційних центрах. Окрім цього, зазначений моніторинг роботи реабілітаційних центрів в Україні підтвердив, що в цих центрах є частою практикою порушення прав людей, використання не обґрунтованих науково та не перевірених практично підходів та відсутність спеціальних умов для надання реабілітаційних послуг для неповнолітніх [1].

Відповідно до Міжнародних стандартів лікування наркоманії та розладів, пов'язаних із вживанням наркотиків (UNODC-WHO International Standards for the Treatment of Drug Use Disorders. Draft for field testing, 2016), діти та підлітки, які проходять реабілітацію мають перебувати окремо від дорослих [2]. Крім того, установи, які надають реабілітаційні послуги дітям та підліткам повинні прагнути налагодити зв'язок з іншими сферами соціального життя підлітків, такими як школа, осередки для спортивних занять та хобі дітей, і враховувати важливість побудови позитивних взаємозв'язків з однолітками. У реабілітації підлітків по можливості повинна заохочуватися активна участь батьків. Необхідним також є

забезпечення співпраці зі службами опіки для дітей. Зрозуміло, що реабілітаційні центр для дорослих не може забезпечити дотримання відповідних умов надання допомоги підлітками. Тому альтернативою може стати впровадження реабілітаційної програми у вже існуючих в Україні центрах денного перебування для підлітків. Так, з початку 2020 року у Центрі денного перебування «Компас» Харківського благодійного фонду «Благо» почали впроваджувати власну програму реабілітації підлітків, які зловживають або знаходяться в залежності від психоактивних речовин. Програма отримала назву «Компас». Програма здобула експертну оцінку від науковців з кафедри соціальної роботи КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР та кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та соціальної роботи Харківського національного медичного університету і була рекомендована для поширення серед підлітків.

Зазначеною програмою передбачено чітку структуру процесу реабілітації, окреслено перелік фахівців та їх компетенції. За програмою реабілітація підлітка здійснюється у 10 етапів. Окрім фахівців із соціальної роботи, педагогіки та психології, програма передбачає залучення менторів для підтримки позитивних змін. За необхідності, програма передбачає надання медичної допомоги, що здійснюється відповідним фахівцем у спеціалізованих медичних закладах. Програмою також передбачено для підлітків, які проходять реабілітацію, два короткотривалих табори метою яких є підкріплення мотивації на лікування – на початку програми та підтримка мотивації безпечної поведінки й закріплення навичок протистояння негативним факторам соціального середовища – наприкінці програми реабілітації. Програмою передбачено он-лайн підтримку підлітків, що пройшли реабілітацію та індивідуальну й групову роботу з їх близьким оточенням.

У програмі враховані вікові, психологічні особливості підліткового віку та основні чинники соціалізації людини у цей період життя. В основу програми закладено концептуальну ідею щодо необхідності формування поведінки не пов'язаної з ризиком для життя та здоров'я в умовах природного соціального середовища, оскільки підлітковий вік – це період важливий для встановлення необхідних соціальних зв'язків, формування особистісних якостей та навичок протистояння впливу негативним факторам соціального середовища. Програма базується на використанні сильних сторін підлітка та залученні його власних ресурсів до подолання проблеми, пов'язаної із наявністю залежності.

Підставами для включення особи до програми реабілітації є: зловживання або наявність залежності від ПАР; наявність негативних наслідків, пов'язаних із вживанням ПАР (погіршення фізичного чи психічного здоров'я, наявність проблем у спілкуванні з близьким соціальним оточенням / сім'єю, погіршення економічного / фінансового стану, поява проблем у навчанні, поява проблем із законом, зміна кола інтересів); запит від клієнта або батьків, опікунів чи інших законних представників неповнолітньої особи.

Головною умовою включення до програми реабілітації є усвідомлення підлітком наявності проблеми, викликаній вживанням ПАР та його персональна згода на участь у програмі реабілітації. У разі, якщо підлітку або його законному представнику було рекомендовано третьою стороною (інспектори секторів ювенальної превенції, шкільні офіцери поліції, психологи, соціальні працівники, інші педагогічні працівники закладів освіти, фахівці соціальних служб та служб у справах дітей, сімейні лікарі тощо) проходження програми реабілітації, з таким підлітком проводиться мотиваційне консультування з метою входу в програму.

Причини відмови включення підлітка до програми реабілітації: наявність психотичних розладів (делірій, психозів, суїцидальних ризиків тощо); наявність соматичних протипоказань (відкрита форма туберкульозу, ГРВІ, загострення хронічних захворювань).

Протягом 2020 року в програму включено 7 підлітків з них 3 дівчини та 4 хлопця віком від 17 до 19 років (хлопці віком 17 – 18 років; дівчата віком 18 – 19 років) Клієнтами програми реабілітації вони стали в результаті перенаправлення шкільними офіцерами поліції, ювенальної превенції, рекомендації друзів; також було зафіксовано 2 випадки самозвернення підлітків. Станом на кінець вересня перші 2 учасники програми успішно завершили амбулаторну частину реабілітаційної програми та он-лайн підтримку. Підлітки відмовилися

від вживання наркотиків, навчилися казати «Ні» та чинити опір тиску однолітків; налагодились взаємовідносини в сім'ї; було відновлено навички праці та навчання. Термін реалізації реабілітаційної програми тривав 8 місяців, з яких 6 – амбулаторних та 2 місяці підтримки он-лайн. У зв'язку з необхідністю проведення консультування он-лайн, під час карантину, тривалість програми було подовжено на 2 місяці.

Інші учасники знаходяться на різних етапах програми, а саме 1 учасник – на етапі підготовки до виходу з програми, 3 учасники – першому етапі (пройшли психодіагностику та складений індивідуальний план програми, який буде реалізовуватись протягом трьох місяців). Один клієнт достроково завершив програму за власним рішенням.

Оскільки початок впровадження програми припав на період карантинних обмежень, пов'язаних з пандемією COVID-19, довелося адаптуватися до нових умов. Так, один клієнт був включений в програму реабілітації під час карантину та всі послуги надавалися йому та його батькам он-лайн. Нажаль, цей підліток вирішив достроково завершити програму реабілітації. Його рішення обумовлене небажанням матері змінювати свою модель поведінки по відношенню до хлопця. Разом з тим, варто зазначити, що у нього стабілізовано рівень самооцінки, сформовані короткострокові цілі, вміння контролювати власні емоції і не замикатися у світі фантазій та ілюзій при переживанні невдач. Беручи до уваги такі зміни можемо прогнозувати, що відмова від споживання наркотиків може виявитися стійкою. Такий випадок в роботі дає можливість говорити, що реалізація програми реабілітації он-лайн можлива, проте за умови, що близьке оточення буде включатися в роботу з фахівцями та давати можливість, за вимогою підлітка, працювати сам на сам із фахівцями задля дотримання принципу конфіденційності.

Отже, перші успіхи впровадження програми «Компас» вказують на необхідність її подальшого пілотування та впровадження у систему послуг для підлітків-споживачів наркотиків у центрах денного перебування. Потребує подальшої перевірки й низка складників, що не були реалізовані через проблеми, пов'язані з карантинними обмеженнями. Так з програми було виключено творчу складову, оскільки проблематично відслідковувати ефект від її впровадження, а деякі завдання, що передбачають спільну роботу клієнта та соціального працівника, взагалі виявилися у таких умовах неможливими для виконання. З метою обмеження контактів з третіми особами та через ускладнене переміщення містом під час карантину довелося відмовитися від підтримки менторів позитивних змін.

Аналізуючи результати впровадження програми, зазначимо, що велику роль у реабілітації підлітків відіграли мотиваційні табори. Зокрема, доречним у проведенні мотиваційних таборів виявилось залучення підлітків до облаштування табору, приготування їжі, розробки програми табору. Такі дії сприяли розвитку вміння працювати в команді, розподілу обов'язків, прояву лідерських здібностей та відчуття власної значущості кожного учасника. Варто зазначити, що успішному завершенню програми реабілітації сприяє структурована робота з батьками, законними представниками або близьким оточенням (хлопцем/дівчиною клієнта). Яка включає консультації з особливостей психофізіологічного розвитку підлітка, когнітивних процесів, підтримки позитивних змін клієнта. Батьки слідуючи рекомендаціям фахівців допомагають дитині подолати шлях до змін. Також варто зазначити, що в разі роботи із хлопцем/дівчиною клієнта особлива увага приділяється вмінням вирішувати конфлікти за допомогою застосування копінг-стратегій, ефективній комунікації, формування сімейних цінностей, а також профілактиці домашнього насилля, аб'юзу.

Список використаних джерел

1. Моніторинг реабілітаційних центрів і опитування людей, що проходять реабілітацію від наркозалежності. URL:https://aph.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/rehabilitation_for_print.pdf (дата звернення: 25.04.2021).

2. International Standards for the Treatment of Drug Use Disorders — Draft for Field Testing https://www.unodc.org/documents/commissions/CND/CND_Sessions/CND_59/ECN72016_CRP4_V1601463.pdf (дата звернення 25.04.2021).